

FINNMARKSSYKEHUSET
FINNMÁRKKU BUOHCCIVIESSU

Å være i minoritet

Elisabeth Gerhardsen, psykologspesialist

Sámi našuvnnalaš gealboguovddáš - psykalaš dearvvasvuodasuddjen ja gárrendilli,
SÁNAG.

Samisk Nasjonalt Kompetansesenter - psykisk helsevern og rus, SANKS.

SANKS

- Samisk Nasjonal Kompetansetjeneste i psykisk helsevern og rus
- Nasjonalt ansvar for å utvikle et likeverdig tilbud innen psykisk helsevern og rus for den samiske befolkningen i Norge
- Gir også et tilbud til samer i Sverige og Finland
- Integrert del av Finnmarkssykehuset, Sámi klinihkka

Nasjonalt team

- Vi gir poliklinisk behandling, veiledning og undervisning
- Samer fra hele Norge, og deler av Sverige
- Alle samiske språkgrupper, og norsktalende
- Lokalkunnskap viktig også for å få tillit

Å være en av få betyr oftere å

- sees som eksotisk – møtes med henrykt nysgjerrighet eller skepsis/fordommer
- også i møte med det offentlige..
- møtes med undring over at du finnes
- bli antatt å ikke være «ekte»
- få kommentarer på utseende, dialekt, levevis
- måtte forklare og forsvare
- oppleve at du/dine er irrelevant, usynlig
- bli misforstått

Å måtte stå til regnskap

- Å avsløre at man tilhører en minoritet fører fort til en voldsom utspørring:
- Er du jøde? Da støtter du vel Israel?
- Hvorfor lar samene vidda bli helt nedbeitet?
- Pappaen min sier at alle muslimer er..
- Bor dere i vanlige hus?
- Samer drikker mye!? Det er visst mye overgrep blant samer?
- Særlig vanskelig for barn og unge

Identitet blir en prestasjon

- Du ser da ikke samisk ut?
- Du snakker jo ikke samisk/nordnorsk?
- Du lever vel ikke som en muslim/kristen?
- Nå skal du liksom plutselig være så...
- Må jevnlig tåle å bli vurdert som «ekte nok» av majoriteten og (noen ganger) av dine egne
- Mye intern avvisning, mange bringer ubevisst(?) videre en stadig evaluering av hverandre
- Svært truende for psykisk helse om du ikke har en trygg tilhørighet til egen gruppe.

Diskriminering fortsatt vanlig

- 3 av fire unge samer opplevd diskriminering
- (Mihástudien, UiT, 2021)
- 35% av samisk befolkning opplevd etnisk diskriminering
- Dobbelte så mange samer som etnisk norske opplevd mobbing. Som regel verbalt basert. (Ketil Lenert Hansen m.fl. 2011)
- Verste i områdene utenfor samisk språkforvaltning (50% rammet)
- Svært mye hatefulle ytringer på nett

Usynliggjøring av rasisme og diskriminering

- Å ikke se det du selv ikke trigger
- Gaslighting
- Ond optimisme/plikt til lykke
- Et samfunnsproblem blir individualisert og psykologisert
- The white gaze
- Internalisert undertrykking

Minoritet i minoriteten

- Dobbel – trippel minoritetsstatus
- etniske minoriteter, hudfarge, seksuelle minoriteter, kjønnsminoriteter, religiøs tilhørighet, funksjonsvansker, stigmatisert familie m.m.
- Dobbel usynliggjøring, diskrimineres av flere grunner, vanskelig å finne tilhørighet m.m.

Hva står vi i?

- Kulturelle tap og tidligere traumer
- Nåtidige traumer, pågående tap, uendelige kamper
- Fordommer, latterliggjøring, diskriminering
- Historieløshet, usynliggjøring
- Klimaendringer
- Rovdyrtrykk, stadige utbygginger
- Grønn kolonialisme
- Lover/rettigheter som ikke følges/innfris

Fornorskning i vår tid?

- Barnevernet begår (med noen unntak) en pågående fornorskning av enkeltbarn ved omsorgsovertagelse
- Skolens manglende tilrettelegging av språkopplæring og tradisjonsformidling viderefører fornorskningen
- Historieløshet som har gitt feil rettsavgjørelser opp til våre dager

Ser (i ulik grad) konsekvenser som:

- Følelse av maktesløshet, motløshet, sorg, frustrasjon, sosial tilbaketrekning og forsterket minoritetsopplevelse
- Redusert tro på framtiden
- Interne konflikter
- Mistillit til myndigheter, hjelpeapparatet
- Samtidig kampvilje, ansvarfølelse, stolthet, følelse av samhold, fellesskap internt og med andre urfolk

Hvordan får vi bukt med dette?

- Kunnskapsløsheten? Historieløsheten?
Manglende oppfylling av lover?
- Evalueringen og den interne
avvisningen?
- Hvordan trygger vi våre unge på at de
er bra nok?
- Hvordan bygge bruer på tvers av
slekter, grupper?

Strong like Two People

«If the children are taught in both cultures
equally, they will be strong like two people.»
(Elizabeth Mackenzie, Thlico elders)

*Styrke identitet

*Gi tilhørighet

*Bygge bro

Mijjieh annje daesnie

We are still here

